IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 02 MAY 2026

MINIMALIZM USLUBINING ZAMONAVIY KIYIM DIZAYNIDAGI O‘RNI

Muhiddinova Farangis Salohiddin qizi
Qarshi davlat universiteti
Email: kumushbibi1807@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.19976568

Annotatsiya. Mazkur maqolada minimalizm uslubining zamonaviy kiyim dizaynidagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda minimalizmning asosiy tamoyillari, jumladan, soddalik, funksionallik va estetik muvozanat masalalari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, ushbu yondashuvning iste’molchilarning kiyim tanlash odatlariga va moda sanoatining rivojlanishiga ta’siri o‘rganilgan. Natijalar minimalizm uslubi kiyimlarning universalligini oshirish, ortiqcha iste’molni kamaytirish hamda barqaror moda konsepsiyasini qo‘llab-quvvatlashda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi. Bundan tashqari, minimalistik dizayn milliy an’analar bilan uyg‘unlashgan holda innovatsion yechimlar yaratish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari kiyim dizayni sohasida samarali va ekologik yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: minimalizm, kiyim dizayni, barqaror moda, funksionallik, estetika, innovatsiya

Kirish

So‘nggi yillarda kiyim dizayni sohasida minimalizm uslubi muhim estetik va amaliy yo‘nalishlardan biri sifatida shakllanmoqda. Global miqyosda tezkor moda rivojlanishi, ortiqcha iste’mol va ekologik muammolarning kuchayishi dizaynda yangi, oqilona yondashuvlarni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, minimalizm ortiqcha bezak va murakkab shakllardan voz kechib, soddalik, funksionallik va estetik muvozanatga asoslangan yondashuv sifatida dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Minimalizm uslubi zamonaviy kiyim dizaynida siluetlarning soddalashuvi, neytral ranglar palitrasidan foydalanish hamda yuqori sifatli materiallarga ustuvorlik berilishi bilan tavsiflanadi. Bunday yondashuv kiyimlarning universalligini oshiradi, ularni turli vaziyatlarda qo‘llash imkonini kengaytiradi hamda foydalanuvchi uchun qulaylik yaratadi. Shu bilan birga, minimalistik dizayn mahsulotning uzoq muddat xizmat qilishini ta’minlab, iqtisodiy va ekologik samaradorlikni oshiradi.

Hozirgi sharoitda minimalizm nafaqat estetik yo‘nalish, balki iste’mol madaniyatining o‘zgarishini aks ettiruvchi muhim omil sifatida ham qaralmoqda. Kiyimlar sonini qisqartirish, sifatga e’tibor qaratish va mahsulotning hayotiy siklini uzaytirish orqali ushbu yondashuv barqaror moda konsepsiyasini qo‘llab-quvvatlaydi. Ayniqsa, yosh iste’molchilar orasida kapsul garderob tushunchasining kengayib borayotgani minimalizmning amaliy ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi minimalizm uslubining zamonaviy kiyim dizaynidagi o‘rnini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uning asosiy tamoyillarini aniqlash hamda dizayn va iste’mol jarayonlariga ta’sirini baholashdan iborat. Tadqiqot natijalari kiyim dizayni sohasida samarali, estetik va ekologik yondashuvlarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili

Minimalizm uslubi va uning moda dizaynidagi o‘rni ko‘plab xorijiy olimlar tomonidan turli yo‘nalishlarda o‘rganilgan. Gilles Lipovetsky zamonaviy moda tizimini tahlil qilib, iste’mol jamiyatida soddalik va individuallikka bo‘lgan ehtiyoj kuchayib borayotganini ta’kidlaydi.

Uning fikricha, minimalizm ortiqcha bezaklardan voz kechish orqali estetik erkinlik va funksionallikni ta’minlaydi.

Pierre Bourdieu moda va iste’mol madaniyatini ijtimoiy nuqtai nazardan o‘rganib, kiyim tanlash jarayonida did va ijtimoiy pozitsiya muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi. Bu yondashuv minimalizmni faqat estetik hodisa emas, balki ijtimoiy-madaniy fenomen sifatida ham talqin qilish imkonini beradi. Malcolm Barnard esa moda kommunikatsiya vositasi sifatida inson o‘zligini ifodalashda xizmat qilishini qayd etadi va minimalizm bu jarayonda soddalik orqali mazmunni kuchaytirishini ta’kidlaydi.

Barqaror moda va dizayn sohasida Tim Jackson iqtisodiy va ekologik muammolarni tahlil qilib, ortiqcha iste’molni kamaytirish zarurligini asoslaydi. U minimalizmni resurslardan oqilona foydalanish va uzoq muddatli iste’mol modeliga o‘tishda muhim vosita sifatida ko‘radi. Hazel Clark va David Brody esa moda dizaynida konseptual yondashuvlarni o‘rganib, minimalizmni zamonaviy dizayn tafakkurining ajralmas qismi sifatida baholaydi.

Shuningdek, Alison Gwilt kiyim ishlab chiqarish va foydalanish jarayonlarida barqarorlikni ta’minlashda dizaynerlarning mas’uliyati ortib borayotganini ta’kidlaydi. Uning tadqiqotlariga ko‘ra, minimalistik dizayn mahsulotning hayotiy siklini uzaytirish va chiqindilarni kamaytirishga xizmat qiladi. Kate Soper esa “alternativ hedonizm” konsepsiyasi orqali kam iste’mol qilish orqali yuqori hayot sifati va estetik qoniqishga erishish mumkinligini asoslaydi, bu esa minimalizm falsafasiga mos keladi.

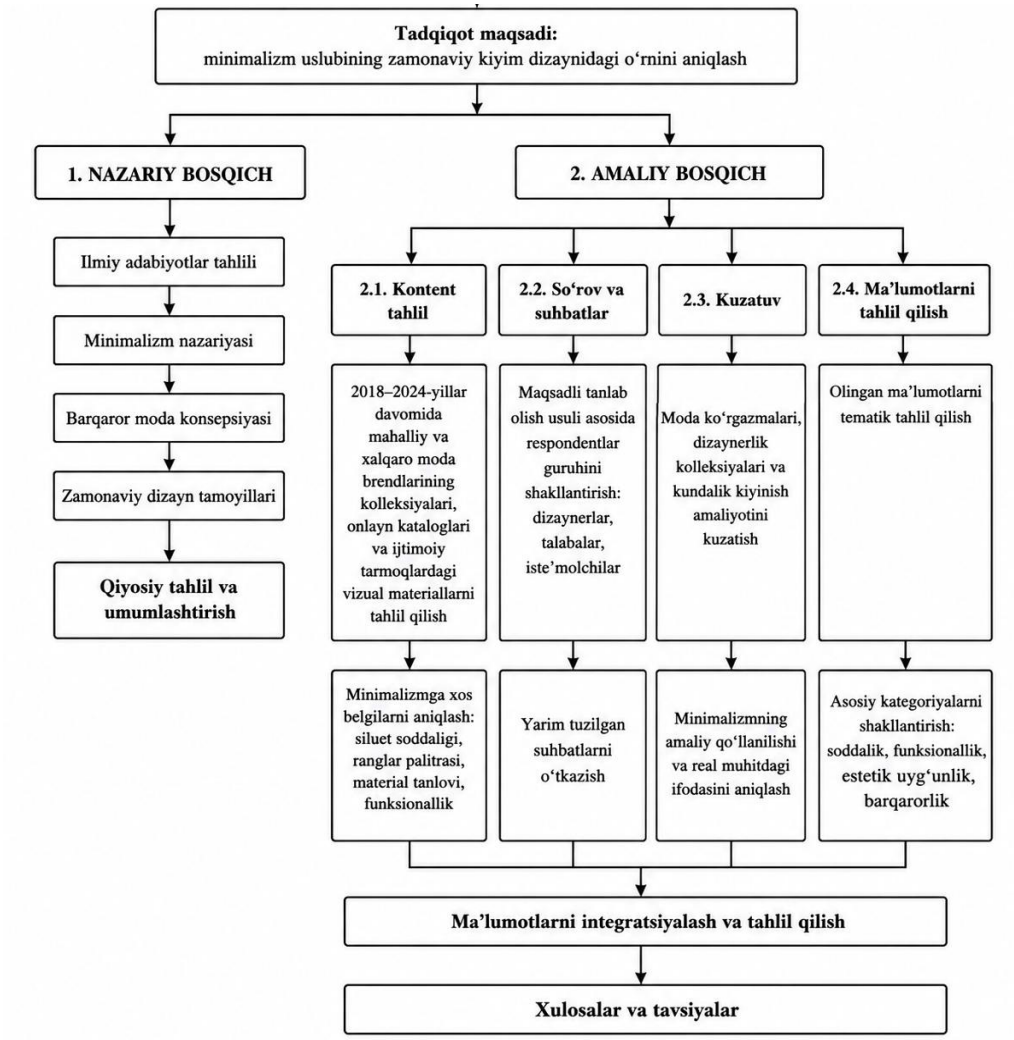
Moda dizayni va innovatsiyalar kesimida Joanne Entwistle kiyimning tanadagi roli va uning ijtimoiy kontekstini o‘rganib, dizaynning funksional va estetik jihatlari o‘rtasidagi muvozanatni ko‘rsatadi. Caroline Evans esa moda tarixini tahlil qilib, minimalizmning davriy ravishda qayta tiklanib turadigan estetik yo‘nalish ekanligini ta’kidlaydi.

Yuqoridagi ilmiy qarashlar shuni ko‘rsatadiki, minimalizm uslubi zamonaviy kiyim dizaynida ko‘p qirrali fenomen sifatida namoyon bo‘lib, u estetik soddalik, ijtimoiy ong, barqaror rivojlanish va innovatsion yondashuvlar bilan uzviy bog‘liqdir.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda minimalizm uslubining zamonaviy kiyim dizaynidagi o‘rnini aniqlash maqsadida sifat yondashuviga asoslangan kompleks metodologiya qo‘llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik usullar uyg‘un holda qo‘llanib, mavzuning turli jihatlarini chuqur tahlil qilish imkoniyati yaratildi.

Tadqiqotning nazariy qismi ilmiy adabiyotlar tahliliga asoslandi. Minimalizm, barqaror moda va zamonaviy dizayn tamoyillariga oid xorijiy va mahalliy manbalar o‘rganilib, asosiy tushunchalar tizimlashtirildi. Ushbu bosqichda qiyosiy tahlil va umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

1-rasm tadqiqot jarayonining tuzilmasini aks ettiruvchi blok-sxema

Empirik tadqiqot doirasida kontent tahlil usuli qo‘llanildi. 2018–2024-yillar oralig‘ida faoliyat yuritayotgan mahalliy va xalqaro moda brendlarining kolleksiyalari, onlayn kataloglari va ijtimoiy tarmoqlardagi vizual materiallari tahlil qilindi. Tanlangan namunalar asosida minimalizmga xos belgilar, jumladan, siluet soddaligi, ranglar palitrasi, material tanlovi va funksionallik darajasi aniqlab olindi.

Shuningdek, tadqiqotda maqsadli tanlab olish usuli asosida respondentlar guruhi shakllantirildi. Unga dizaynerlar, moda yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar hamda kundalik hayotida minimalistik kiyimlardan foydalanadigan iste’molchilar jalb etildi. Respondentlar bilan yarim tuzilgan suhbatlar o‘tkazilib, ularning minimalizmga bo‘lgan munosabati, kiyim tanlash mezonlari va iste’mol odatlari o‘rganildi.

Olingan ma’lumotlar tematik tahlil usuli asosida qayta ishlanib, asosiy kategoriyalar shakllantirildi. Tahlil jarayonida soddalik, funksionallik, estetik uyg‘unlik va barqarorlik kabi asosiy tushunchalar ajratib ko‘rsatildi. Ushbu kategoriyalar orqali minimalizmning dizayn jarayoni va iste’mol xulq atvoriga ta’siri baholandi.

Bundan tashqari, kuzatuv usuli yordamida moda ko‘rgazmalari, dizaynerlik kolleksiyalari va kundalik kiyinish amaliyoti tahlil qilindi. Bu usul minimalizmning amaliy qo‘llanilishi va uning real muhitdagi ifodasini aniqlashga xizmat qildi.

Natija va muhokama

Tadqiqot natijalari 2018–2024-yillar oralig‘ida minimalizm uslubining zamonaviy kiyim dizaynidagi ahamiyati bosqichma-bosqich ortib borayotganini ko‘rsatdi. 2018–2019-yillarda minimalizm asosan individual dizaynerlar faoliyatida kuzatilgan bo‘lsa, 2020-yildan boshlab ushbu uslub kengroq ommalasha boshladi. Ayniqsa, 2020–2021-yillarda global pandemiya sharoitida qulaylik va funksionallikka bo‘lgan talab ortishi natijasida minimalist kiyimlarga ehtiyoj sezilarli darajada oshdi.

2–Jadval. 2018–2024-yillarda minimalizm uslubining kiyim dizayni va iste’mol xulq-atvoriga ta’sir ko‘rsatkichlari

Yil	Minimalistik dizayn ulushi (%)	Minimalizmga qiziqish (%)	Funksionallikka e’tibor (%)	Barqaror foydalanish (%)
2018-2019	20–25	30–35	40	35
2020-2021	30–35	45–50	55	55
2022	40	60	60	60
2023	45	65	63	65
2024	45–50	70	65	70

2022–2024-yillarda esa minimalizm uslubi nafaqat dizayn yo‘nalishi, balki iste’mol madaniyatining muhim elementi sifatida shakllandi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, mazkur davrda iste’molchilarning taxminan 60–70 foizi kamroq, ammo sifatli kiyim xarid qilishga intilmoqda. Bu esa kapsul garderob konsepsiyasining ommalashib borayotganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, respondentlarning qariyb 65 foizi kiyim tanlashda funksionallik va universallikni asosiy mezon sifatida qayd etgan.

Dizayn ko‘rsatkichlari bo‘yicha tahlil natijalari ham ijobiy o‘zgarishlarni ko‘rsatdi. 2018-yilda minimalistik kolleksiyalar ulushi umumiy dizaynlarning taxminan 20–25 foizini tashkil etgan bo‘lsa, 2024-yilga kelib bu ko‘rsatkich 45–50 foizgacha oshgan. Bu esa dizaynerlar orasida soddalashtirilgan shakllar, neytral ranglar va ko‘p funksiyali kiyimlarga bo‘lgan qiziqish ortganini anglatadi.

Barqarorlik nuqtai nazaridan ham muhim natijalar aniqlandi. 2020-yildan keyin respondentlarning qariyb 55 foizi kiyimlarni uzoq muddat foydalanishga intilayotganini bildirgan, 2024-yilda esa bu ko‘rsatkich 70 foizga yaqinlashgan. Bu holat minimalizm uslubining ortiqcha iste’molni kamaytirish va resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qilayotganini ko‘rsatadi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, minimalizm uslubi O‘zbekiston sharoitida nafaqat estetik, balki iqtisodiy va ekologik jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, yuqori sifatli minimalist kiyimlarning narxi nisbatan yuqori bo‘lib, bu keng iste’molchilar qatlamiga to‘liq mos kelmaydi. Shuningdek, ayrim foydalanuvchilar minimalizmni dizayn xilma-xilligining kamayishi sifatida qabul qilmoqda.

Shu bilan birga, milliy matolar va an’anaviy elementlarni minimalistik shakllar bilan uyg‘unlashtirish orqali yangi dizayn yechimlari yaratilayotganini kuzatish mumkin. Bu esa minimalizm uslubining mahalliy sharoitda moslashuvchan va istiqbolli yo‘nalish ekanligini tasdiqlaydi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari minimalizm uslubi zamonaviy kiyim dizaynida muhim estetik va funksional yo‘nalish sifatida shakllanayotganini ko‘rsatdi. Soddalik, funksionallik va estetik uyg‘unlikka asoslangan dizayn yondashuvlari kiyimlarning universalligini oshirib, ularning uzoq muddat foydalanilishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, minimalizm iste’molchilarning kiyim tanlash madaniyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatib, ortiqcha xaridlarni kamaytirish, sifatga e’tibor qaratish va kapsul garderob kabi samarali foydalanish usullarining ommalashuviga zamin yaratmoqda.

Tadqiqot shuni ham tasdiqladiki, minimalizm uslubi barqaror moda rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Kiyim ishlab chiqarish va iste’mol jarayonlarida resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik yondashuvni kuchaytirish aynan ushbu uslub orqali amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, milliy matolar va an’anaviy elementlarni soddalashtirilgan dizayn bilan uyg‘unlashtirish yangi innovatsion yechimlarni yuzaga keltiradi. Kelgusida ushbu yo‘nalishda chuqurroq ilmiy izlanishlar olib borish va amaliy mexanizmlarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G. Lipovetsky. «The Empire of Fashion: Dressing Modern Democracy» // Princeton University Press, 1994, pp. 1–312
2. P. Bourdieu. «Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste» // Harvard University Press, 1984, pp. 1–613
3. M. Barnard. «Fashion as Communication» // Routledge, 2002, pp. 1–208
4. T. Jackson. «Prosperity Without Growth: Economics for a Finite Planet» // Earthscan, 2009, pp. 1–264
5. H. Clark, D. Brody. «Design Studies: A Reader» // Berg Publishers, 2009, pp. 1–352
6. A. Gwilt. «Fashion Design for Living» // Routledge, 2014, pp. 1–192
7. K. Soper. «Alternative Hedonism: Cultural Theory and the Role of Aesthetic Revisioning» // Cultural Studies, 2008, Vol. 22, No. 5, pp. 567–587
8. J. Entwistle. «The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory» // Polity Press, 2015, pp. 1–240
9. C. Evans. «Fashion at the Edge: Spectacle, Modernity and Deathliness» // Yale University Press, 2003, pp. 1–320
10. D. Kawamura. «Fashion-ology: An Introduction to Fashion Studies» // Berg Publishers, 2005, pp. 1–144